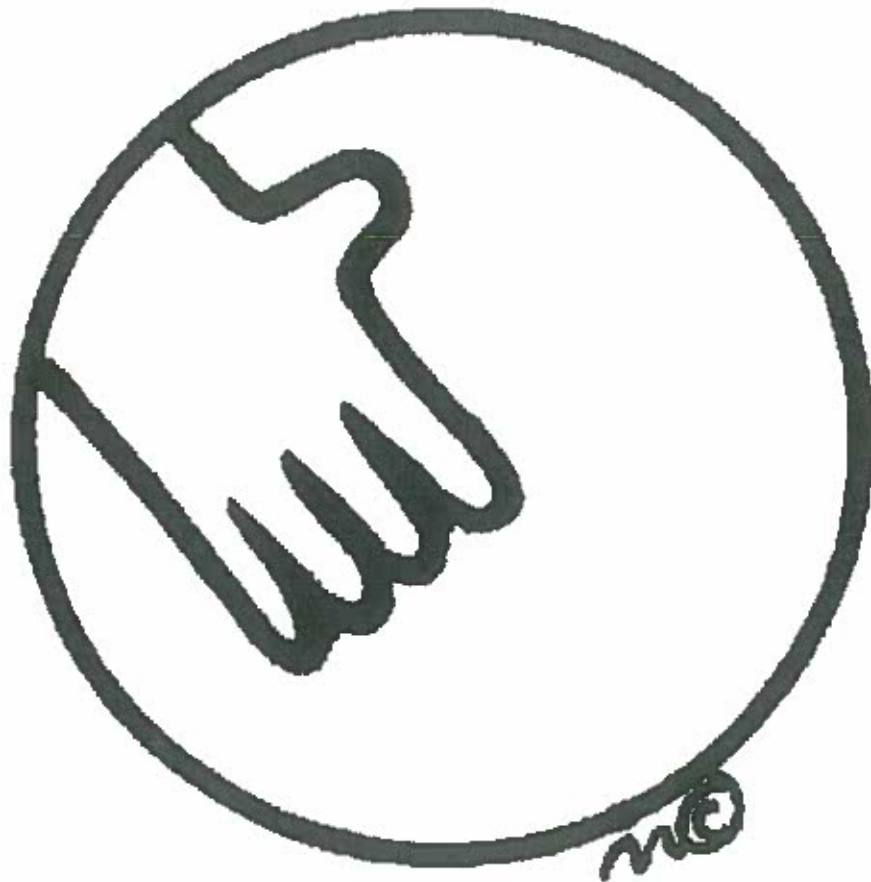

Álit

**- viðvíkjandi sálarfrøðiligari hjálpi til
miðnámsskúlanæmingar**

handað
22. desember 2004

✓
4/1-05
OK.

22. DEC. 2004

15302
030732-13

INNIHALD

1. Formæli	3
2. Arbeissetningur	3
2.2. Arbeidið hjá bólkinum	4
3. Samandráttur av tilmælinum frá arbeidsbólkinum	4
4. Ungdómsmentanin í dag	4
5. Spurnakanning um trivnað	6
6. Ymsar skipanir í grannalondum okkara	12
6.1. Danmark	12
6.1.1. Sønderjyllands Amt	14
6.1.2. Nordjyllands Amt.....	15
6.1.3. Fyns Amt.....	15
6.2. Noreg	16
6.3. Sálarfrøðingar í mun til næmingatal	17
6.4. Niðurstøða	18
7. Niðurstøða arbeidsbólksins	19
7.1. Arbeidið hjá einum sálarfrøðingi innan miðnámsøkið	19
7.2. Førlækakrøv	20
7.3. Tilmæli viðv. normering og arbeidsstaði	20
7.4. Kostnaður	20
7.5. Eftirmeting av skipanini	20
Fylgiskjøl	
Fylgiskjal 1: Spurnablað, trivnaðarkanning, des. 2003.....	22
Fylgiskjal 2: Úrslit frá trivnaðarkanningini.....	23
Fylgiskjal 3: Spurnakanning, nov. 2002.....	33

1. Formæli

Seinnu árinu hava lestrarvegleiðararnir á miðnámskúlunum staðfest, at ein vaksandi tørvur er á serkønum fólki innan sálarfrøði at veita næmingum stuðul, tá ið ymsar hendingar geva teimum sálarligar trupulleikar. At ein slíkur tørvur ger vart við seg, er heldur ikki ókent í grannaløndum okkara. Har er fyri langari tíð síðan ymsar skipanir gjørdar, sum eru næmingunum og skúlunum, har teir ganga, ein góð hjálp, tá um ræður.

Tað er somuleiðis ein royndur lutur, at rættiliga nógvir næmingar gevast ávegis í skúlagongdini. Sambært eini uppteljing, sum Mentamálaráðið gjørði í mars 2004, eru umleið 15% av næmingunum, sum ganga á eini 3 ára gymnasialari miðnámsútbúgving, givnir áðrenn 2 ár eru liðin. Orsøkirnar til hetta fráfall kunnu óivað vera mangar, men í fleiri førum verður mett, at ein sálarfrøðilig tænaasta hevði kunnað givið næmingum ein góðan stuðul til at fullført útbúgvingina. Kanningar vísa, at sálarfrøðilig hjálp helst kundi minkað fráfallið við einum fjórðingi.

Innan allar miðnámsútbúgvingar er lestrarvegleiðing skipað, sum eisini veitir næmingunum persónliga ráðgeving, men av og á er neyðugt við sakkønum stuðli til næmingar, sum hava ilt við at fóta sær sálarliga ella sum eru í kreppu á ymsan hátt.

Mentamálaráðið gjørði tí í 2003 av, at seta ein arbeiðsbólk at kanna støðuna í Føroyum nærri í einum heildarhøpi, og bað samstundis arbeiðsbólkin um at koma við sínum tilmæli til eina skipan, sum hóskaði til viðurskiftini í Føroyum.

Í arbeiðsbólkinum hava sitið:

Kaj Alstrup, Føroya Studentaskúli og HF-skeið
Birgir Mortensen, Føroya Handilsskúli
Lis Helgadóttir, Tekniski skúlin í Tórshavn
Marjun Nielsen, Sernámsdepilin
Hans A. Dam Joensen, Mentamálaráðið (til 1. oktober 2004)

2. Arbeiðssetningur

Arbeiðsbólkurin er biðin um:

- 1) At kanna, hvussu tørvurin fyri sálarfrøðiligari hjálp hevur verið á teimum ymsu skúlunum tey síðstu tvey árinu.
- 2) At kanna, hvørjir møguleikar eru fyri at veita miðnámskúlanæmingum sálarfrøðiliga hjálp.
- 3) At gera uppskot til mannagongd, tá ið næmingur verður vístur til sálarfrøðiliga hjálp (sálarfrøðing).
- 4) At gera kostnaðarmeting av eini hóskaði skipan.
- 5) At gera uppskot um eftirmeting av skipanini, sum verður skotin upp.

2.2 Arbeðið hjá bólkinum

Arbeðsbólkurin hevur havt 7 fundir. Fyrsti fundur varð hildin 21. oktober 2003. Arbeðið hevur gingið væl og limirnir í bólkinum eru samdir um tey tilmæli, sum koma fram í hesum áliti til Mentamálaráðið.

Fyri at kanna tørvin á sálarfrøðiligari hjálp til miðnámskúlanæmingar nærri, skipaði arbeðsbólkurin, í samráð við Mentamálaráðið, fyri eini umfatandi spurnakanning í desember mánaði á miðnámskúlunum í Tórshavn. Mett verður, at tilfarið frá hesi spurnakanning er við til at stuðla upp undir niðurstøðurnar hjá arbeðsbólkinum.

3. Samandráttur av tilmælinum frá arbeðsbólkinum

Arbeðsbólkurin mælir til:

1. At sett verður á stovn ein sálarfrøðilig tænasta fyri næmingar á øllum miðnámsútbúgvingum í Føroyum.
2. At henda tænasta í fyrstu syftu hevur ein sálarfrøðing í starvi í minsta lagi hálva tíð og at arbeðsøkið hjá honum er samhugsað við sernámsfrøðiliga økið í Føroyum.
3. At skipanin verður eftirmett eftir 3 árum.
4. At fylgibólkur verður settur at meta um nýggju tænastruna og ger eisini tilmæli til Mentamálaráðið, tá ið tey fyrstu 3 árinu eru liðin.
5. At skipanin verður sett í verk frá 1. januar 2005.

4. Ungdómsmentanin í dag

Ungdómstíðin er ein broytingartíð. Hon er spennandi og lærurík, men kann eisini vera trupul. Persónurin er á veg frá barnaárunum inn í vaksnamannaárinu við øllum teimum broytingum, ið tað hevur við sær bæði kropsliga, sálarliga og samfelagsliga. Tann kropsliga broytingin er stór og hevur stóra ávirkan á tað sálarliga, so at ein gerst meira viðbrekin, samstundis sum umhvørvið rundanum ein ofta hevur trupult við at skilja og góðtaka broytingina.

Samfelagið setur størri krøv til ungdómin í dag, enn vit áður hava kent. Áður fylgdi ein í fótasporinum hjá foreldrunum, har dreingirnir vuku upp og lögdu somu lívsleið sum pápin, meðan genturnar lögdu somu lívsleið sum mamman. Framtíðin var fastlögð og valmøguleikarnir fáir. Tað sum eyðkennir nútíðarsamfelagið er, at ungdómurin hevur eina ørgrynnu av valmøguleikum og at samfelagið broytist so skjótt og so nógv, at ungdómurin ikki kann gera brúk av royndunum hjá foreldrunum og fáa vegleiðing frá teimum, men noyðast ístaðin sjálvi at gera royndirnar.

Eyðkent fyri nútíðarsamfelagið er, at børn og ung ferðast á nógvum leikpallum. Tað eru nógv fólk, sum tey skulu fyrihalda seg til. Fyrst á dagstovni, síðani á skúla, frítíðarskúla, víðari til miðnámskúla, saman við eini ørgrynnu av frítíðarfeløgum, sum frítíðarundirvísing, ítrótti, skótum, tónleiki, tilhaldum osv. Hetta krevur, at børn og ung mennast til at gerast nakrir sjálvstøðugir, virknir og opnir persónar, ið sjálvir megna at skapa sítt egnu lív og lívsvirði og tala

sína sök og ofta saman við fólki, ið eru ymisk frá teirra egnu mentan. Megnar ein ikki hetta, kann tilveran gerast trupul.

Samleikaspurningurin er ógvuliga frammalaga í ungdómsárunum. Hvør ein er, er í ávísan mun treytað av útbúgving. At finna útav, hvat val ein skal gera, tá útbúgving og lívsleið skulu veljast, kann mangan verða trupult, tí valmøguleikarnir eru nógvir. Áður vóru tað teir bókliga sterku næmingarnir, ið fingi eina útbúgving, men í dag eru nógv fleiri, ið fáa eina útbúgving, tí útbúgving krevst á so nógvum arbeidsøkjum. Hetta hevur við sær, at sjálvst teir bókliga veiku næmingarnir, ella teir, sum av eini ella aðrari orsök illa megna eina skúlagongd, eisini kenna seg noyddan at fáa sær eina útbúgving. At megna at skapa sær eina góða tilveru í dag, er ofta treytað av, um ein fær eina útbúgving.

Ein onnur broyting er, at tær útbúgvingar, ið áður ikki kravdu so nógv skúlagongd, sum t.d. tær handaligu útbúgvingarnar, hava hert krøvini. Tímarnir saman við meistararnum fækkast og tímarnir á skúlabonki økjast, eins og tað fakliga innihaldið gerst meira fjøltáttað og krevjandi.

Saman við útbúgvingarvalinum eru tað eisini onnur val, ið eyðkenna nútíðarsamfelagið. Hvar skal ein búseta seg fyri at fáa ta útbúgving og tað arbeiði, ið ein hevur hug til? Hevur ein valt ta røttu útbúgvingina? Hvat slag av familju er tann rætta fyri ein? Hvar stendur ein politiskt? Átrúnaðarlíga? osv. Hetta skal ein sjálvur taka støðu til, tí bert at gera, sum foreldrini gjørdu, riggar ikki í dag. Ein noyðist sjálvur at taka ábyrgd fyri egnum lívi. Í dag eru so nógv tilboð, ið ein fær bjóðað, at tað ofta er ein spurningur um at velja frá heldur enn til. Ein noyðist alla tíðina at raðfesta.

Samleikatrupulleikar, tunglyndi, kreppur, etingarólag, neurosur, fobiir, psykosur, strongd, misbrúk, familjutrupulleikar, sjálmorðstankar, ótti, kensluligir trupulleikar, insest, ørkymlan, vantandi sjálsvirði og sjálvsálit, narcissistisk órógv, eru nakrir av mongum trupulleikum, sum tey ungu hava at stríðast við.

Samantikið kann sigast, at ungdómsáruni kunnu verða trupul, bæði tí at tað henda so nógv kropsligar og sálarligar broytingar og tí at samfelagsgongdin krevur meira av ungdóminum í dag. Saman við vitanini um, at fleiri sálarligir trupulleikar gera seg galdandi í ungdómsárunum, eins og at hetta er ringasti sjúkualdur fyri sálarsjúkur, er neyðugt, at samfelagið stuðlar og hjálpir so væl sum tilber.

5. Spurnakanning um trivnað

Um kanningina

Kanningina um trivnaðin á Føroya Studentaskúla (FS), HF-skeiðnum (HF), Føroya Handilsskúla (FH) og Techniska Skúla (TS) stóðu Kaj Alstrup og Erik Arge fyri í desember mánaði 2003. Mentamálaráðið figgjaði hana. Kanningin var gjørd samstundis við, at arbeitt var við álitinum um tørvin á sálarfrøðiligari hjálp til næmingar á miðnámskúlanum. Tíðliga í hesum arbeiði var ein “forkanning” um “**Samleika, Fritíð og Trivnað**”, sum Kaj Alstrup hevði gjørt á heysti 2002 saman við einum flokki á Føroya Studentaskúla, tikin fram. Í hesi kanning vóru umleið 60 studentaskúla- og HF-næmingar spurdir (skjal 3, s. 33). Arbeðsbólkurin gjørdi av at skipa fyri eini størri kanning av sama slagi. Upprunaliga spurnarblaðið varð bygt út, soleiðis sum tað kemur til sjóndar sum skjal 1 á s. 22. Birgir Mortensen (FH), Lis Helgadóttir (TS) og Kaj Alstrup (FS & HF) býttu spurnarbløðini út og heintaðu tey inn aftur. Næmingar á Føroya Studentaskúla slóu úrslitini inn í forritið “NSDstat” og Erik Arge fekk úrslitini fram, ið eru lögð við sum skjal á s. 23-32.

Spurnarblaðið, sum næmingarnir útfyltu uttan at nevna seg við navni, varð býtt út í øllum flokkum á Føroya Studentaskúla og HF-Skeiði, Techniska Skúla og Føroya Handilsskúla tvær tær fyrstu vikurnar í desember mánaði 2003. Tilsamans 723 spurnarbløð vóru viðgjørd aftaná. Av teimum vóru 326 frá Studentaskúlanum, 43 frá HF-skeiðnum, 153 frá Techniska Skúla og 198 frá Føroya Handilsskúla. Á tveimum spurnarbløðum sást ikki, hvørjum skúla viðkomandi gekk á, men har var tó ymiskt annað útfyllt, millum annað um aldur.

Spurnarbløðini vóru útfyllt nakrar tilvildarliga valdar tímar og roynt var ikki at fáa fatur á teimum næmingum, ið ikki vóru í skúla. Millum 3/4 og 4/5 av teimum næmingum, ið ganga á miðnámsútbúgvingunum í Tórshavn, hava sostatt útfyllt spurnarblaðið, svarandi til umleið helmingin av øllum teimum, ið ganga á hesum útbúgvingum í Føroyum sum heild.

Ein kann kanska hugsa sær, at næmingar, ið trívast serliga illa og sum møguliga umhugsa at gevast í útbúgvingini, í størri mun enn aðrir næmingar ikki vóru í skúla, tá kanningin varð gjørd. Tað er ikki óvanligt, at fráveran er stór, áðrenn næmingar gevast í útbúgvingini – og roknast kann í hesum føri við, at eisini aðrar orsøkir gera seg galdandi: Sjúka, skulking frá ávísnum tímum, arbeiðið við høvuðsuppgávuni hjá studentaskúlanæmingunum og aðrar raðfestingar, sum fólk sjálvi gera.

Samlaða tilfarið aftanfyri hagtølini er tó so mikið stórt, at tað illa ber til at hugsa sær, at tey, ið ikki vóru til staðar, høvdu broytt samlaðu myndina stórvegis við sínum svári. Úrslitið av kanningini gevur tí eftir okkara bestu sannføring eina rættiliga góða mynd av trivnaðinum á miðnámskúlanum í Havn, við teimum spurningum, ið settir eru. Um allir skúlar kring landið høvdu tikið lut í kanningini, kann hugsast, at okkurt úrslit sá annaðleiðis út, men arbeðsbólkurin er sannførdur um, at svarini, ið komu inn, geva eina greiða ábending um trivnaðin á miðnámskúlanum sum heild.

Dámar tær væl at ganga á skúlanum, umhugsar tú at gevast, hevur tú ringt við at fylgja við?

Á teimum 4 útbúgvingunum svaraðu 52.4% ja til spurningin og 6.3% svaraðu nei: Teimum dámar ikki at ganga á skúlanum. 40% vóru nøkulunda nøgd. Mest vældámda staðið tykist HF-skeiðið vera; har svaraðu 65.1 % ja. Í hinum endanum liggur TS, tó svaraðu einans 13.1% nei, 47.7% hildu skúlan vera “nøkulunda”, ella at teimum dámar at ganga har (36.6%). Handilsskúlin og Studentaskúlin liggja miðskeiðis millum hesar útbúgvingar, tó svaraðu einans 3.7% av studentaskúlanæmingunum nei til spurningin.

Á Tekniska skúla vóru flest næmingar – 7.9%, sum umhugsaðu at gevast. Tølini á hinum útbúgvingunum vóru lægri, á Studentaskúlanum kom talið heilt niður á 2.5%. Tó skal samstundis verða sagt, at á Tekniska skúla vóru tey lutfalsliga mong, sum greitt søgdu nei til spurningin, um tey ætlaðu sær at gevast – 72.4% - eitt nøkulunda líka sannførandi tal, sum kom fram fyri HF-næmingarnar við 74.4%. Á Studentaskúlanum og á Handilsskúlanum var talið av næmingum, sum greitt søgdu, at teir ikki ætlaðu sær at gevast, somuleiðis stórt, men tó heldur lægri (FS: 62.3%, FH: 67.3%) Hinvegin vóru lutfalsliga mong, sum av og á umhugsaðu at gevast (FH: 28.1%, FS: 31.9%, HF: 20.9%, TS: 15.1%).

Helst ber til at finna orsøkir til ymsu úrslitini, um hugsað verður um, hvussu búnir næmingarnir eru og um teir longu hava valt framtíðar yrkisleiðina. Á TS er í stóran mun talan um lærlingar, sum jú hava skrivað **lærusáttmála**, sum skal haldast, líka mikið um teimum dáma skúlan ella ikki. Eitt sindur í somu støðu eru HF-næmingarnir, ið eru heldur eldri enn teir í Studentaskúlanum, eru ofta í einum føstum paralagi og/ella eiga børn, umframt at teir vanliga eru sannførdir um, at HF-prógvið er neyðugt fyri at sleppa inn á eina útbúgving seinni. Á FH eru næmingarnir - bæði í FHS- og HH-útbúgvingini - meira ivasamir um framtíðina, og hetta er í enn størri mun galdandi fyri næmingarnar á Studentaskúlanum, sum jú taka eina almennandi og lestrarfyrireikandi útbúgving. Av teimum 4 nevndu skúlum hevur Studentaskúlin størsta fráfallið, teir flestu næmingarnir vita ikki, hvørja útbúgving, teir ætla sær undir seinni – og um teir í heila tikið fara at nýta útbúgvingina til nakað ávíst. Skulu teir ganga í skúla, er trivnaðurin avgerandi fyri teir. Og í flestu førum eru teir eisini væl nøgdir.

Skúlin og persónligu trupulleikarnir

Gott og væl helmingurin av øllum næmingum metir, at teir duga hampiliga væl at leggja skúlaarbeiðið til rættis, serliga á Tekniska skúla og á Studentaskúlanum. Tó ásannar ein triðingur av næmingunum, at hetta er ikki teirra sterkasta síða, bara á TS heldur ein minni partur av næmingunum (23.7% nei), at tað gongur frægari at tilrættisleggja arbeiðið. At ein triðingur hevur trupulleikar á hesum øki, kann stava frá, at næmingarnir hava ilt við at liva upp til krøvini hjá skúlanum - men orsøkin kann eisini vera persónligir trupulleikar, ið gera tað trupult hjá hesum næmingum at leggja arbeiðið til rættis og fylgja ætlanini. Ástøðiliga verður ofta tosað um “mentanarnarcissismu” (Thomas Ziehe), hitt “sappandi ættarliðið” ella um “postmodernismu”. Felags fyri hesi

heiti er, at ungdómurinn ikki gongur út frá eini yvirskipaðari ætlan. Heldur verður gingið eftir, hvat hugurin stendur til og tí, sum er uppi í tíðini. Tá hugsað verður um, at einans 11.4% halda seg duga væl at tilrættisleggja sítt arbeiði, kundi okkurt bent á, at alheimsgerðin eisini innan hetta øki merkist í Føroyum.

Næmingarnir á Tekniska skúla eru munandi minni strongdir; einans 6.7% siga seg vera strongdar, men á hinum útbúgvingunum eru tøluni væl hægri (FS:28.2%, HF:14%, FH: 15.2%). Mest strongdu næmingarnir ganga eftir øllum at døma á studentaskúla, har einans 4.6% siga, at tey ongantíð eru strongd (HF: 9.3%, TS: 26%, FH: 11.7%). Strongdin kemur møguligari meira til sjóndar á FS, tí næmingarnir ofta ikki vita, hvat teir skulu brúka útbúgving sína til. Tá krøv so verða sett teimum, eisini í lærugreinum, sum ikki hava teirra serliga áhuga, og teir ofta samstundis seta høg krøv til seg sjálfvan, kann strongdin fara at gera vart við seg. Hinvegin kann hugsast, at strongdin kanska er minni á TS, tí næmingarnir alla tíðina hava eina greiða ætlan um, hvat teir vilja, og hvussu rokkið verður á mál.

Meira enn helmingurin av næmingunum roynir at halda strongdini burturi við at royna at taka sær av løttum, 12.6 % velja at “ballast” – 20.5% mannfólk og 5.6% konufólk. 3.2% svara, at tey “eta nógv”, men um talan er um troystarátt ella ein ábending um etingarólag ber ikki til at siga.

5.3% siga, at tey ofta hava **persónligar trupulleikar**, ið merkja gerandisdagin. 39% siga, at tey av og á hava slíkar trupulleikar. Harafturímóti siga 38%, at tey ikki hava trupulleikar. 17.5% vita ikki. Tað kann ofta vera ringt at meta um, hvørt tað eru persónligur trupulleikar, sum skapa enn fleiri trupulleikar – ella um tað er gerandisdagurin, sum førir til trupulleikarnar. Undir øllum umstøðum er hugvekjandi, at einans 38% eru vís í, at tey ikki hava persónligar trupulleikar.

35% siga, at tey seinasta árið hava verið í **sera ringum lag/deprimerað** og má hetta tal metast sum høgt. Í Danmark søgdu 28.4% av gentunum og 13.8% av dreingjunum í 1997, at tey høvdu verið í sera ringum lag ella deprimeraði innan tvær tær seinastu vikurnar¹. Tað má sigast at vera ræðandi, at einans 50.2% eru vís í, at tey ikki hava verið í sera ringum lag/deprimeraði. Hugsast kann, at summi hava eina ‘vetrardepressión’ (myrku árstíðina, tá spurnarbløðini vóru útfylt) ella at tey kanska sum heild eru eitt sindur meira deprimeraði enn eitt nú danir. Hóast talan sjálvandi ikki er um eina kliniska-psykologiska diagnosticering, er tað álvarsamt, at so mong kenna seg hugtung.

Orsøkirnar til, at fólk eru hugtung, kunnu vera fleiri. Hetta kann vera ein fylgja av strongd, tað kann vera ein fylgja av eini kreppu, sum ein ikki sleppur burtur úr, tað kann vera úrlitið av einum narcissistiskum trupulleika við undirlutakenslum o.s.fr. Loksins kann trupulleikin eisini vera arvaligur. Hóast tað ikki ber til at útiloka slíkar arvaligar sjúkur, mugu vit rokna við, at nógv tey flestu av teimum 35% kenna seg tyngd orsakað av trupulleikum í gerandisdegi

¹ DIKE. Undersøgelse af Gymnasie- og HF-elevers sundshedsvaner og livsstil 1996-97. <http://us.uvm.dk/gymnasie/almen/projekter/dike.htm>

teirra, har talan er um familju, vinir, skúla, arbeiði, kærleika v.m. Sambært hesum tølum ber til at halda, at tunglyndi/sera ringt lag – sum vanliga er eitt úrslit av nógvum ymsum trupulleikum – er ein týðandi orsök aftanfyri fráfallið, serliga millum næmingarnar á FS, tá hugsað verður um, at ein hugtungur næmingur illa kann koma væl frá vanligari skúlagongd. Tunglyndi er saman við ótta tey sálarligu trupulleikaøkini, sum oftast verða nevnd, tá næmingarnir vilja tosa við ein sálarfrøðing í donsku skipanini fyri miðnámskúlar. Slíkt kemur tó ikki so ofta fyri, sum trupulleikar heima við hús, men ikki er óvanligt, at báðir trupulleikarnir verða sameindir aðrastaðni.

18% av næmingunum siga, at teir hava verið í kreppu, men fleiri næmingar søgdu seg aftaná ivast í, hvussu orðið *kreppa* skuldi skiljast. Talan kann jú bæði verða um viðurskifti, ið viðvíkja kynbúningini ella eina traumatiska kreppu, sum t.d. stavar frá, at onkur í familjuni ella vinfólk doyr. Tó svára 66%, at tey ikki hava verið í kreppu, so tey hava møguliga hugsað um eina slíka traumatiska kreppu? Summir næmingar sváraðu eisini: “Vit eru jú í kreppu, men tað síggja vit ikki rættiliga, fyrr enn vit verða eldri!”. Hóast tey ungu hava tað trupult við foreldrunum, klamsa við hurðunum o.a., er ikki víst, at tey uppliva hetta sum, at tey eru í kreppu.

At gevast í skúlanum – samskipað við aðrar spurningar

Tað vísir seg, at av teimum, sum umhugsa at gevast við skúlagongdini, dáma 28.3% ikki at ganga á skúlanum. Av teimum sum svára játtandi, at teimum dáma at ganga á skúlanum, siga 82.4%, at tey ikki ætla sær at gevast. Somuleiðis siga 79.2% av teimum, sum siga seg ikki at hava verið hugtyngd, eisini, at tey ikki ætla at gevast í skúlanum. Millum tey, sum siga seg at hava verið hugtyngd, siga 6% seg umhugsa at gevast, og 38.5% siga, at tey umhugsa tað viðhvørt.

Millum tey, sum umhugsa at gevast, siga 16.2% seg *ofta* hava persónligar trupulleikar, og heili 48.6% siga seg hava slíkar trupulleikar *viðhvørt*. Millum tey, sum ongantíð umhugsa at gevast, hava 77.7% heldur ikki persónligar trupulleikar, sum gera gerandisdagin truplan. Somuleiðis eru tað 81.7% av teimum, ið siga, at tey duga væl at leggja skúlagongdina til rættis, sum svára, at tey ikki ætla sær at gevast.

Tað eru fáir næmingar, ið siga seg hava ilt við at fylgja við í skúlanum. Her liggur FH ovast við 9.0% og 56.3% svára “av og á”. Á Tekniska skúla er úrslitið ávikavist 7.2% ja og 47.1% nei, og á FS og HF eru flestu næmingar, ið svára “av og á” (59.8% og 60.5%).

Tosa við ein skúlasálarfrøðing?

14.7% siga seg uttan fyrivarni vilja tosa við ein sálarfrøðing, um hetta hevði verið møguligt (FS: 12.4%, HF: 18.6%, TS: 15.1%, FH: 17.3%) meðan 48% ikki hava hug at tosa við sálarfrøðing. Hetta ivasemi er størst á TS (55.9%) og FS (52%), men helst av ymsum orsökum. Á TS eru dreingirnir flestir í tali og teir eru ikki eins sinnaðir og gentur at tosa við sálarfrøðing (kallkyn: 59.2%, kvennkyn: 39.2%). 60% av gentunum siga sostatt *ja* ella *kanska*, at tær vilja

tosa við sálarfrøðing og einans 40% av dreingjunum. Hetta kann siga okkum, hví næmingarnir á TS eru meira ivasamir; kallkynið setur sín dóm á!

Verri er at finna eina ávísa orsök til, at studentaskúlanæmingarnir hava fleiri fyrivarni fyri sálarfrøðinginum enn FH-næmingar og næmingar á Handilsskúlanum. Aldur kann tó vera ein orsök. Kanska hava eldri næmingar vant seg við hugsanina um, at tey kunnu fáa brúk fyri tilíkar hjálp, meðan tey yngru ikki hava sama álit á sálarfrøðiligari hjálp.

Hvussu er og ikki – ein sálarfrøðingur hevði fingið nógv viðskiftafólk, tá hugsað verður um, at 14.7% longu eru til reiðar – og upp til 36.8% kunnu møguliga koma afturat. Í donsku skipanunum hevur ongantíð verið pláss fyri so stórum parti av næmingunum, men sjálvsagt má leggjast upp fyri, at eitt er at siga seg vilja tosa við ein sálarfrøðing – annað er at gera tað.

Við atlit til spurninginum, hvørt ein skúlasálarfrøðingur hevði kunnað minkað um fráfallið, er áhugavert, at millum tey, ið ætla sær at gevast, eru heldur fleiri, ið vilja tosa við ein sálarfrøðing - 17.2% - og 16.1% av teimum, sum *av og á* umhugsa at gevast í skúlanum.

7.5% (tilsammans 54) vístu á, at tey ikki hava nakran at tosa við um persónligar trupulleikar. Summi nevndu tó samstundis “foreldur” og/ella “vinir” og hetta kann kanska skiljast soleiðis, at tey í roynd og veru ikki høvdu nakran at tosa við. 39.2% vóru gentur og 60.8% dreingir í hesum bólki og tað man neyvan koma óvart á, at tað liggur betri fyri hjá kvinnum enn hjá mannfólki at tosa við onnur um sínar kenslur. Millum tey, sum ongan hava at tosa við, finnast lutfalsliga nógv, ið ætla sær at gevast (7.4%) ella *av og á* (40.7%).

Tað man heldur ikki vera nakað løgið í, at næmingar við sálarligum trupulleikum oftari enn næmingar annars kundu hugsað sær at tosa við ein sálarfrøðing; t.d. 35.9% av teimum, sum høvdu upplivað eina kreppu; - og einans 21% av teimum, sum søgdu seg vilja tosa við ein sálarfrøðing, høvdu ongantíð havt persónligar trupulleikar, meðan 50.5% av teimum, ið vildu tosa við ein sálarfrøðing, høvdu kent til tunglyndi og 31% ofta, eins og 51.9% av og á vóru strongd.

Kyn og aldur

Kynsbýtið millum næmingarnar er soleiðis, at á Studentaskúlanum og á HF-skeiðnum eru 2/3 gentur, á FH eru 58.8% gentur, meðan einans 11.1% á TS eru gentur. Meirilutin av gendum á gymnasialu útbúgvingunum er ikki nakað serstakt fyrbrigdi í Føroyum, støðan er nakað tann sama í Danmark og øðrum norðurlöndum. Ójavna kynsbýtið bendir á, at dreingirnir heldur vilja út í lönandi vinnu ella fáa eina útbúgving, har ein ikki situr á skúlabonkinum alla tíðina (TS). Hinvegin finna genturnar seg betri til rættis í útbúgvingunum, ið eru bókligar burturav. Hetta sæst eisini í spurningunum um trivnaðin, har genturnar vísa seg at trívast betri: Færri av teimum ætla at gevast, hava ikki somu trupulleikar við at fylgja við og halda seg duga betri at leggja skúlagongdina til rættis. Hóast hetta siga genturnar seg í størri mun enn dreingirnir at vera strongdar, hava fleiri persónligar trupulleikar, hava kent til

tunglyndi, eins og at fleiri av teimum kundu hugsað sær at tosað við ein sálarfrøðing. Kanska kann tað sigast soleiðis, at dreingirnir halda, at teir hava trupulleikar við skúlanum, har genturnar ofta halda, at tær hava persónligar trupulleikar. 59.2% av dreingjunum siga seg ikki vilja tosa við ein sálarfrøðing, har einans 39.2% av gentunum ikki kundu hugsað sær hetta.

Tá hugsað verður um **aldurin**, eru einans 6 av spurdu næmingum 15 ár og helmingurin av teimum umhugsa at gevast við skúlagongdini. Taltílfarið er ov lítið til at siga nakað avgjørt, men gevur tó eina ábending um tað, ið nógvir lærarar hugsa: 15 ára gamlir næmingar eru ofta ikki nóg búnir at ganga á miðnámskúla – teir áttu at gingið í 10. flokki fyrst. Teir 16-17 ára gomlu dáma best í skúlanum, í hesum aldursbólki er einans 2.1%, sum ikki dáma skúlan. Við aldrinum fáa vit færri og færri næmingar, ið vilja gevast: Búnari næmingar vita, hvat teir vilja, líka mikið um teir dáma skúlan ella ikki (úr 50% til 90%). Tey 18-20 ára gomlu hava størstu trupulleikarnar við at leggja skúlaarbeiðið til rættis, eru mest strongd og tað er eisini millum hesar næmingar, at vit finna tey flestu av teimum, sum viðhvørt hava ilt við at fylgja við. Trupulleikarnir minka við árunum, men eitt ávist fyrivarni má tó takast fyri bólkinum yvir 30 ár, har talið er rættiliga frávíkjandi, og hetta er neyvan heldur nakar samvorðin bólkur. At tað serliga eru tey 18-20 ára gomlu, sum siga seg hava trupulleikar, kemur helst av, at próvtøkan er í nánd, at trýstið er vaksið – í mun til tey 16-17 ára gomlu í fyrsta flokki og teir eldru næmingarnar. Hugurin at tosa við sálarfrøðing tykist at vaksa við árunum, 10% millum tey 16-17 ára gomlu til 16.5% millum tey 21-25 ára gomlu. Møguliga verður álitid á tey vaksnu størri, sum tíðin gongur - tey verða meira tilvitaði um seg sjálvan, um egna styrki og veikleikar – tey frætta helst eisini um onkran, sum hevur fingið hjálpi á henda hátt?

Onkran at tosa við um persónligar trupulleikar?

Nógvir næmingar søgdu seg hava onkran at ráðføra seg við, tá ið tey høvdu persónligar trupulleikar: 77% við vinir, 57% við foreldur, 37% við dreingin/gentuna, 12.5% við “onnur” (eitt nú systkin ella onnur í húsinum), 5.4% við lærarar/lestrarvegleiðarar (FS: 3.4%, HF: 7%, TS: 7.2%, FH: 8%). 7.5% søgdu seg ikki hava nakran at tosa við.

Fyri lestrarvegleiðararnar man tað koma heldur dátt við, at so fá halda seg kunna tosa við teir ella við aðrar lærarar. Tó er tað óivað soleiðis, at nakrir næmingar nýta nógva tíð hjá lestrarvegleiðaranum við sínum trupulleikum, meðan tey flestu nýta lestrarvegleiðingina til at vera sær til hjálpar fyri at koma ígjøgnum skúlagongdina og til at finna fram til, hvat ein skal fara undir aftaná. Næmingarnir halda ikki, eftir tí, sum fleiri siga, at lærarar og lestrarvegleiðarar eru sinnaðir at tosa um *persónligar spurningar*. Vit leggja dent á, at farið verður við næmingunum sum vaksið fólk við ábyrgd fyri egnari læring og lærararnir skunda sær altíð avstað, tá tað ringir út. Hetta tykjast næmingarnir at taka til sín, serliga í Studentaskúlanum. Møguliga hongur hetta saman við aldrinum – at tey yngstu hava truplast við at tosa við tey vaksnu um persónligar trupulleikar, meðan tað fellir lættari fyri eldru næmingarnar at tosa við lærararnar um tilíkt.

Millum tey, sum hava sagt seg vilja tosa við ein sálarfrøðing (105), eru lutfalsliga nógvir næmingar, ið kunnu tosa við lærarar/lestrarveggleiðarar um persónligar trupulleikar (12%). Hetta vísir kanska á sama rákið, at tey, sum hava tørv á at tosa við lærarar um persónligar trupulleikar, hava eisini oftari tørv á at tosa við ein sálarfrøðing.

Niðurstøða

Kanningin staðfestir, at tey ungu sum heild dáma væl tær útbúgvingar, ið tey hava valt. Samstundis má tó sigast, at tað finnast lutfalsliga nógvir næmingar, ið hava trupulleikar, antin av persónligum slagi ella í mun til skúlan. Hetta hevur við sær, at ein partur av hesum næmingum umhugsar at gevast við útbúgvingini ella at fráveran hjá teimum verður so ógvuslig, at tað ikki ber til at ganga í skúla longur.

Størsti parturin av næmingunum eru áhugaðir í, at sálarfrøðingur verður settur innan økið, sjálvsagt serliga millum næmingar við persónligum trupulleikum og sum eitt nú eru hugtungir. Heldur ongin ivi er um, at setanin av einum sálarfrøðingi við tilknýti til miðnámsútbúgvingarnar fer at kunna minka um fráfallið í útbúgvingunum, soleiðis sum royndirnar í Danmark eisini vísa.

6. Ymsar skipanir í grannalondum okkara

Í londunum kring okkum eru sálarfrøðiligar stuðulsskipanir til skúlaungdóm rættiliga vanligar. Til tess at fáa eina heildarmeting av hesum arbeidsøki, sæð í mun til føroyska samfelagið, hevur arbeidsbólkurin tí kannað støðuna serliga í Danmark og Noregi. Í hesum londum er komið fram til ymiskar loysnir, men allastaðni verður ásannað, at hesin aldursbólkur hevur tørv á hesi stuðlandi tænaðstuni og at hon eigur at verða skipað innan fastar karmar.

6.1 Danmark

Pedagogisk - psykologisk ráðgeving í Danmark er skipað undir kommununum og veitir serliga næmingum í fólkaskúlanum stuðul, til teir fylla 18 ár. Eins og í Føroyum verður serligur dentur lagdur á serundirvísing og annan námsfrøðiligan stuðul, men sálarfrøðiligir spurningar verða eisini tiknir upp. Í *Vejledning om PPR – pædagogisk- psykologisk rådgivning, Undervisningsministeriet 2001*, verður økið lýst soleiðis:

I regeringens handlingsplan for de svagest stillede børn og unge (1) fremhæves bl.a. om pædagogisk-psykologisk rådgivning i forbindelse med rådgivning af børn, unge og forældre (s. 20): "Denne rådgivning, som oprindeligt var knyttet til indlæringsvanskeligheder og specialundervisning, har i de senere år mere og mere udviklet sig til at omfatte hele barnets livssituation. Disse rådgivningsenheder er principielt åbne for alle, og såvel børn som voksne kan således henvende sig og anmode om rådgivning og vejledning, uden at der sker nogen form for registrering eller videregivelse af oplysninger. Regeringens ønske er, at udviklingen inden for den kommunale pædagogisk-psykologiske rådgivning skal fremmes og fremskyndes".

Ønsket om helhed og sammenhæng i hjælpesystemerne for de svagest stillede børn og unge lægger op til at se de mulige PPR-arbejdsopgaver i en sammenhæng. PPRs arbejdsopgaver fordeler sig på følgende hovedområder:

- I forhold til den generelle udvikling af systemer, institutioner og foranstaltningstyper.*
- I forhold til personaleudvikling.*
- I forhold til børn, unge og forældre.*

I regeringens handlingsplan defineres ca. 15 procent af børn og unge at tilhøre 'de svagest stillede', der fordeler sig i følgende tre grupperinger:

- Ca. 4 procent børn og unge, der som følge af massive og langvarige negative påvirkninger må betegnes som direkte behandlingskrævende.*
- 3-4 procent der på et eller andet tidspunkt under deres opvækst udsættes for en eller flere så alvorlige belastninger, at de kun gennem særlig hjælp og støtte kan komme igennem vanskelighederne uden varige skader.*
- 7-8 procent der på et eller andet tidspunkt udsættes for belastninger, som de risikerer ikke at komme over ved egen hjælp, fx belastninger i forbindelse med opbrud i familien, dødsfald eller alvorlig sygdom hos forældre.*

Der efterlyses – særligt i forbindelse med den sidstnævnte gruppe – en mere målrettet støtteindsats, således at egentlig behandlingsindsats kan undgås.

I denne gruppe – typisk unge fra 10 til 14 år samt unge tosprogede – findes der børn fra familier præget af arbejdsløshed og manglende tilknytning til samfundslivet i øvrigt.

(Vejledning om PPR – pædagogisk- psykologisk rådgivning, Undervisningsministeriet 2001, <http://pub.uvm.dk/2001/ppr/>)

Eisini millum eldru næmingarnar, og her verður serliga hugsað um næmingarnar í gymnasialu útbúgvingunum, kom greitt til sjóndar, at sálarligir trupulleikar øktu um fráfalið. Í Viborg Amt var ein sálarfrøðingur settur í starv við tilknýti til teir 6 studentaskúlararnar í amtinum. Hetta var fyrsta stigið til eina skipan við sálarfrøðingum á miðnámskúlum í Danmark og upprunastøðið var sostatt, at 1) fráfall orsakað av sálarligum trupulleikum var ov stórt, og 2) onki væl skipað netverk fanst innan hetta økið, sum næmingar á miðnámsútbúgvingunum kundu nýta. Eitt nú verður sagt í Århus Amt: Udvalg for Børn, Kultur og Uddannelse:

Psykologbetjening af elever på gymnasier, hf-kurser og social- og sundhedsskoler.

Igennem de seneste år har Århus Amt ydet psykologhjælp til unge med så betydelige psykiske problemer, at de har risiko for ikke at gennemføre deres uddannelse. Tilbuddet henvender sig til gymnasie- og hf-elever samt elever på social- og sundhedsskolerne. Der er afsat ressourcer til ordningen svarende til ca. ét årsværk, der organisatorisk er placeret i handicapafdelingen under

driftsområdet for Børn og Unge. Som hovedregel bliver den unge henvist til psykologordningen gennem studievejlederne på skolerne, men den unge har også mulighed for selv at henvende sig.

Da der er konstateret et stigende antal henvendelser til psykologordningen, har der været nedsat en arbejdsgruppe, der har belyst den nuværende ordning og fremsat forslag til en forbedring af den nuværende ordning (<http://www.aaa.dk/dagsor/bku/211097/14.HTM>).

Eisini í øðrum amtum hefur tærvurinn á sálarfrøðiligari hjálpi á miðnáms-útbúgvingunum víst seg. Greitt verður niðanfyri frá 3 ymsum skipanum í ávíkavist Suðurjútlandi, Norðurjútlandi og á Fjóni.

6.1.1. Sønderjyllands Amt: NetOpNu. Ungdomsuddannelsernes Vejledningsprojekt

Skipanin byrjaði sum ein roynd 1/11 1999 og gjørdist varandi 30. juni 2002. Orsøkin var, at ein vaksandi partur av næmingunum á miðnámsútbúgvingunum hefur sálarligar og sosialar trupulleikar, sum ávirka skúlagongdina skeiva vegin og sum ofta ger, at næmingar gevast ella fáa eina ringa skúlatíð.

Sum heild tykist talan vera um eitt gott og fyrimyndarligt tiltak, sum hefur støði í ætlanini at minka um fráfallið við at hjálpa næmingunum, lærarunum, flokkunum og skúlunum.

- 1) 7.000 næmingar og 2 sálarfrøðingar, t.v.s. 1 sálarfrøðingur fyri hvørjar 3.500 næmingar, sum fevna um 79% av útreiðslunum av skipanini.
- 2) Virkisøki:
 - a) Skeið og undirvísing fyri leiðslum, vegleiðarum og lærarum. Luttóku í 55 vegleiðarafundum 00-01 og 31 í 01-02. Skeið um ymisk “tekin, ið síggjast hjá ungum, sum hava trupulleikar”, kreppusálarfrøði, próvtøkuvenjing, happingar-trupulleikar, samskiftisbond í vegleiðingini, flokshélið, ”Sig okkurt afturat”, misnýtsla, “Ungdómssálarfrøðiligt toymi”, framløga um ”NetOpNu” í Danmark.
 - b) Vegleiðing, ráðgeving og supervisióin, næmingar/flokkar handilsskúlar 37% (32%), studentaskúlar 46% (40%), tekniskir skúlar 17% (28%). Tølini í klombrum eru lutfallið av næmingum í verkætlanini.
 - c) Hjálpi til næmingar: 2/3 eru gentur, 1/3 dreingir. Trupulleikar, ið hava sín uppruna heima við hús og psykiatrirer trupulleikar (hugtung, tunglyndi), samleikatrupulleikar, trupulleikar, ið stava frá skúlagongdini, sorg, kreppur, sálarløstir, misnýtsla. 40% verða send víðari (lestrarvegleiðari, kommunan, lækni, sjúkrahús, ráðgevingardepil, sjúkratrygging (sálarfrøðilig hjálpi) o.a.
 - d) Eftirútbúgving av sálarfrøðingum.

- 3) Eftirmeting av virkseminum í tvey skúlaár (00-01, 01-02) í miðal: 3% (210) næmingar til beinleiðis samrøðu við sálarfrøðing, av hesum næmingum gera 72 % (152) útbúgvingina lidna ella ganga umaftur. 10 % (21) skifta til aðra miðnámsútbúgving og 18 % (37) gevast í útbúgvingini. Mett verður, at "26%...skønnes "reddet" fra frafald af projektet" (s.11).
"Óbeinleiðis" stuðul til næmingar (tvs. at lærarar og vegleiðarar fáa ráðgeving um einstakar næmingar): 6 %.

6.1.2. Nordjyllands Amt

"Den Psykologiske Rådgivning ved Ungdomsuddannelserne" varð sett á stovn 1. apríl 2002 og fevnir um studentaskúlarnar og HF-skeiðini, handilsskúlarnar og teknisku skúlarnar.

- 1) 4 psykologer og et "elevgrundlag på ca. 16.000", dvs. 4.000 elever pr. psykolog.
- 2) a) klientkontakt: ca. 4% af eleverne har frekventerer Den Psykologiske Rådgivning. 75% over 18 år, "noget større antal piger end drenge".
-Familierelaterede problemstillinger, skilsmisser, generationskonflikter, kulturbestemte konflikter, misbrug, psykiske sygdomme hos forældre,
 - identitetsproblemer, lavt selvværd, social mistrivsel, perfektionismetrang eller isolation. Skrøbelig personlighedsstruktur/psykiatrinær
 - angst
 - depression, "30% af de henvendende unge...har haft alvorlige selvmordstanker eller selvmordsforsøg", akut krise
 - misbrug
- b) Jævnlig møder med studievejlederne samt Undervisnings- og Kulturafdelingens personale møder
- c) Gruppesupervision for studievejlederne
- d) Sorg-beredskab på skoler, forebyggelse af selvmord-projekt i amtet.

6.1.3. Fyns Amt

Skipanin varð sett á stovn í 1991 fyri at "forða fyri, at næmingar, sum annars eru egnaðir og sum eru í holt við eina útbúgving, gevast".

- 1) 1 psykolog, knap 6.000 elever, men "Et problem ved ordningen er den lave normering. Det ville være hensigtsmæssigt, hvis der var flere ressourcer til terapi"
- 2) a) Korterevarende terapi (10-12 gange)
b) Bagland for studievejlederne. Ikke åben træffetid, da mange ikke "behøver en psykolog...men blot en "professionel" voksen".

- Gymnasiopsykologen har samtaler med "50% af de henviste" elever. "Ved de resterende 50% fungerer hun som konsulent og supervisor". Mellemed til andre behandlingsformer – psykiatrinære felter.
- ca. hver 5. uge "deltaget i studievejledernes faste møder." (LI s. 5)
- c) Undervise og arrangere kurser for studievejledere, rektorer, inspektorer
- eksamensangst, klasserumsproblemer, sorg, ungdomsproblemer
- samtaletræning, om anorexi/depression/psykisk lidelse, modstand i undervisningen, stille elev-gruppe.

- 3) "Der synes helt klart at være en direkte sammenhæng mellem faldet i direkte kontakter mellem psykolog og den unge, og studievejledernes efteruddannelse. De studievejledere, der har modtaget meget supervision og undervisning, er langt bedre i stand til at hjælpe de unge på en hensigtsmæssig måde, samtidig med at deres henvendelser til psykologen...er mere relevante".

Lene Pind, rektari: "...der er behov for, at gymnasierne har adgang til at samarbejde med en klinisk psykolog...Flere elever fremhæver, at de næppe havde gennemført gymnasie-/HF-forløbet, hvis ikke de havde fået kvalificeret bistand" (okt. 1993).

6.2. Noreg

Sálarfrøðiligur stuðul til miðnámskúlanæmingar er ymiskt skipaður í Noregi. Í fyrstu syftu hevur kommunan ábyrgdina av stuðli til aldursbólkin 0-16 ár, og somuleiðis fyri vaksnum, ið hava tørv á serundirvísing. Aldursbólkin 16-20 ár, ið gongur í miðnámskúla, hevur fylkið (amtíð) ábyrgdina av. Summi fylki hava skipað sítt ábyrgdarøki saman við kommununum í eini felagseind. Nøkur fylki hava serliga tænastu fyri tey 16-20 ára gomlu, sum fevnir um fleiri skúlar. Í øðrum fylkjum hevur tænastan ikki egin skrivstovuhøli, men er lögð út á einstøku miðnámskúlarnar.

Ein frágreiðing um skipanina - "PP-tjenesten i Norge 2003" - finst á alnótini: (<http://pptnett.ls.no>).

Finn Hesselberg, sálarfrøðingur og leiðari á sernámsdeplinum í Øvre Valdres, svaraði uppá tey trý punktini um sálarfrøðiliga hjálpi til miðnámskúlanæmingar:

1. Antall elever varierer nok ganske mye pr. fagstilling i Norge. I mitt ansvarsområde er det 3 fagstillinger og 1500 barn i alderen 0-16. På den videregående skolen i Valdres er det 1.2 fagstilling og cirka 530 elevplasser. Det er ikke bare psykologer som arbeider i tjenesten, også cand paed, cand ed, cand spespaed og spesialpedagoger med ulike lærerbakgrunner. Dessuten er det noen sosialarbeidere tilsatt. Det er forsøkt å holde en flerfaglig tjeneste.
2. Oppgavene til tjenesten er mange. Sakkyndige råd og rapporter om spesialundervisning, avvik fra fagplaner osv kan ta mye tid. Råd til

lærere om undervisning, råd til elever om ulike spørsmål, støtteopplegg med faste samtaler, er også omfattende. Problemstillinger kan både være faglige, sosiale, personlige og knyttet til ulike funksjonshemninger. Ofte arbeides det også med skolens organisering av undervisningen, lærersamarbeid, møtevirksomhet og tilsvarende systemrettete oppgaver. Samarbeid med andre hjelpeinstanser som barnevern, sosialtjeneste og helsetjeneste er og en viktig del. For oss i tjenesten for den obligatoriske opplæringen er det i tillegg et omfattende samarbeid med foreldre.

3. Elevene kan henvende seg direkte til tjenesten. På de store skolene er det vanlig med fast kontortid.

(teldupostur til arbeidsbólkin)

6.3. Sálarfrøðingar í mun til næmingatal

Í einum yvirliti frá "European Federation of Professional Psychologists Association, EFPPA news, June 1997" (fínt í skjølunum frá arbeiðnum hjá bólkinum) síggjast tøluni viðvikjandi næmingum fyri hvønn sálarfrøðing í ymsum londum í Europa, men her er talan um sálarfrøðingar, sum taka sær av næmingum á fólkaskúlastigi, ikki innan miðnámsútbúgvingar. Tað er rættiliga ymisk frá einum landi til annað, hvussu nógvum í útbúgvingarskipanini ein slíkur stuðul stendur í boði.

Næmingatalið fyri hvønn sálarfrøðing er í Danmark 1.000, í Belgíu 1350, í Svøríki 1600, í Fraklandi 2.000, í Noregi 2.500, í Stóra Bretlandi 6.500, í Spaníu 7000 og í Týsklandi 15.000.

Vert er tó at geva gætur, at í Danmark starvast bæði fólk við cand.psych. og cand.pæd. psych.-útbúgving innan skipanina - og at allir hesir eru taldir uppí. Tvs. at ein partur av arbeiðsøkinum er námsfrøðilig serundirvísing v.m., sum sálarfrøðingar hava um hendi í Danmark. Tí síga tøluni mest um, hvussu nógvir útbúnir sálarfrøðingar, ið starvast innan skúlaverkini í teimum ymsu londunum – og kanska ikki í fullan mun, hvønn sálarfrøðiligan stuðul næmingarnir fáa. Tøluni mugu tó metast at geva eina góða ábending um, hvussu stórir dentur verður lagdur á starvsøkið.

Roknast kann við, at næmingarnir á miðnámskúlanum duga lutfalsliga at laga seg eftir umstøðunum, samanbórið við javnaldrarnar annars og at tørvurin hjá teimum á sálarfrøðiligari hjálp, uttan mun til annað, man vera minni enn hjá teimum, sum ikki taka eina miðnámsútbúgving. Hinvegin vísa sálarligir trupulleikar seg oftast júst í ungdómsárunum, so tørvurin á sálarfrøðiligari hjálp er kanska ikki stórt minni í miðnámsútbúgvingunum enn í fólkaskúlanum.

Innan sálarfrøðiligu stuðulsskipanirnar, sum finnast í Danmark, liggur næmingatalið fyri hvønn sálarfrøðing frá 3.500/4.000 í Suðurjútlandi og í Norðurjútlandi, sum sambært frágreiðingunum í báðum førum tykist vera

hóskandi – til 6.000 á Fjóni, har sagt verður greitt frá, at tørvurin ikki verður nøktaður við sálarfrøðini. Samanumtikið verður allastaðni ásannað, at tað er neyðugt við væl skipaðum sálarfrøðiligum stuðli og at kunna fyribygja trupulleikar, ið annars kunnu gerast stórir, sum frá líður. “Betri er at vera fyrivarin, enn eftirsnarin!”

6.4. Niðurstøða

Spurnakanningin, sum arbeidsbólkurin skipaði fyri, vísir, at tørvurin í Føroyum ikki er minni enn í øðrum londum. Vit mugu eisini minnast til, at í Føroyum er meira ferðing knýtt at arbeiðinum kring oyggjarnar – úr Suðri til Klaksvíkar. Í Danmark finst eitt rættiliga útgreinað netverk innan skipanina, umframt at figgjartiligt grundarlag er lagt undir hetta umvegis sjúkrakassar. Donsku “sernámsdeplarnir” eru somuleiðis munandi betri mannaðir, soleiðis at næmingarnir, sum eru yngri enn 18 ár, fáa tann stuðul, tey hava tørv á, haðani. Sambært hesum metir arbeidsbólkurin tí, at neyðugt er við einum fullum starvi fyri hvørjar 3.000 næmingar. Umleið 2200 fólk taka eina miðnámsútbúgving, tað verði seg innan gymnasialu skipanina ella yrkisútbúgvingarskipanina. Hetta gevur í minsta lagi grundarlag undir einum hálvum starvi hjá einum sálarfrøðingi innan ungdómssálarfrøði.

Uppgávurnar hjá sálarfrøðingunum eru millum annað:

- At veita miðnámskúlanum ráðgeving í ungdómsspurningum.
- At veita ráðgevingar- og supervisiónstilboð til lærarar, lestrarvegleiðarar og skúlaleiðslu, tá tørvur er á bráðfeingis kreppuhjálpi og aðrari ráðgeving.
- At standa fyri styttri einstaklinga/bólkasamrøðu-gongdum, har málið er avklárandi og viðgerandi.
- At ráðgeva og vegleiða onnur um viðkomandi stuðuls- og viðgerðartilboð.
- At samstarva við lærarar, lestrarvegleiðarar og leiðslu og eftirútbúgva tey.
- At minka um fráfall, ið stavar frá sálarligum trupulleikum.
- Varpa ljós á:
 - Sosialan mistrivnað
 - Sjálmorðstankar og sjálmorðsroyndir
 - Etingarólag
 - Rúsevnmisbrúk
 - Kynsligt misbrúk
 - Sorg

Lestrarvegleiðarnir fáa skeið í at loysa trupulleikar so sum: Próvtøkuangist, floksrúmstrupuleikar, hjálpi tá næmingar/skúli verða rakt av sorg, ungdómárinum sum skiftistíð, etingarólag, rúsevnistrupuleikar, tunglyndi, sálarsjúkur av ymsum slagi o.s.fr.

Eisini eiga lestrarvegleiðarnir at fáa skeið í samrøðuteknikki og umhugsaspurningin, hvat tað vil siga at hava næmingar á skúlanum við mótstøðu ímóti undirvísing.

Lestrarvegleiðarar, sum hava fingið skeið og supervisió, eru nógv betri førir fyri at hjálpa næmingunum. Teir eru eisini vornir betri førir fyri at síggja, hvørja hjálp næminginum tørvar og nær teir skulu sendast víðari.

Arbeidsstaður hjá sálarfrøðingunum: Onkrir hava starvsstað á serligum deildum, meðan aðrir eru úti á skúlunum. Visiteringin skal ígjøgnum skúlastjóra ella lestrarvegleiðara á onkrum skúlum og aðrastaðni kunna næmingar beinleiðis venda sær til sálarfrøðing. Vanligt er, at næmingar við serligum trupulleikum verða sendir víðari, smærru trupuleikarnir eru onnur upplærd í at klára, sum oftast er tað lestrarvegleiðarin.

7. Niðurstøða arbeidsbólksins

Skúlasálarfrøðin í Føroyum arbeiðir sum kunnugt innan rættiliga trongar karmar. Samanborið við onnur norðurlond er starvsfólkatalið innan økið ov lítið og tað er onki at taka seg aftur í, at ábøtur eru neyðugar. Hetta kann fyrst og fremst verða gjørt við at seta fleiri sálarfrøðingar á Sernámsdeplinum, har særð verður til, at næmingar við sálarligum trupulleikum kunnu fáa stuðul í tøkum tíma. Her má ásannast, at tørvurin ikki verður nøktaður, sum er.

Í størri samfeløgum finnast nógv ymsar stuðulsskipanir fyri ung fólk við slíkum trupulleikum, har høvuðsmálið er at fyribygja, at trupuleikarnir gerast til sálarligar sjúkur og vánaligan trivnað annars.

Tí eigur ein sálarfrøðilig tænasta fyri næmingar á øllum miðnámsútbúgvingum í Føroyum at verða sett á stovn frá 1. januar 2005, sum í fyrstu syftu hevur ein sálarfrøðing í starvi í minsta lagi hálva tíð. Mælt verður til, at lestrarvegleiðingin og skúlaleiðslan kunnu senda næmingar víðari til sálarfrøðiligu tænastuna, ið sostatt eisini eigur at hava viðtalutíðir á einstøku skúlunum.

7.1. Arbeiðið hjá einum sálarfrøðingi innan miðnámsøkið

Talan er um eitt nýstovnað starv undir Mentamálaráðnum, ið fevnir um at veita sálarfrøðiliga hjálp/tænastu til næmingar á miðnámskúlunum í Føroyum og ráðgeving/vegleiðing til lærarar, lestrarvegleiðarar og skúlastjórar á miðnámskúlunum. Somuleiðis at arbeiða við flokkum og bólkum á skúlanum. Arbeiðið við næmingunum umfatar sálarliga viðgerð- og ráðgeving, kanning/greining, kreppuhjálp, ráðgeving/vegleiðing at koma ígjøgnum útbúgvingina o.s.fr. Í tann mun orka er til tað, eigur fyribyrjandi arbeiði at gerast, so sum fyrilestrar og konsulenttænasta.

Starvið er eitt hálvtíðarstarv. Arbeidsstaður er ikki fastlagdur enn. Tað er upp til umsøkjaran saman við Mentamálaráðnum at finna hóskað stað, men givið er, at tann ið settur verður, kemur at ferðast út á miðnámskúlarnar í Føroyum.

7.2. Førleikakrøv

Arbeidsbólkurin er samdur um, at tann, ið settur verður at røkja sálarfrøðiligu tænastruna fyri næmingar á miðnámsútbúgvingunum, eigur at vera cand. psych., cand. pæd. psych., helst við autorisation ella hava líknandi útbúgving. Viðkomandi eigur at hava fakliga førleika og hug at arbeiða við bæði kliniskt-psykologiskum og pedagogiskt-psykologiskum uppgávum, umframt at hava hug og evni at arbeiða við næmingum á miðnámsskúlanum og at ráðgeva/vegleiða fakbólkum, ið eru um næmingarnar.

Eisini skal fólkið, ið verður sett, duga at nýta kanningarúrslit í ítøkiligum undirvísingar- og viðgerðaruppskotum.

Arbeidsbólkurin heldur tað somuleiðis vera ynskiligt, at viðkomandi

- skilir føroyskt
- hevur starvsroyndir innan økið – tvs. við kanning/greining og viðgerð av næmingum
- hevur arbeitt ástøðiliga við ungdomssálarfrøði

Sum vanligt er í slíkum førum, verða lønar- og setanarviðurskifti avtalað millum Fíggjarmálaráðið og avvarðandi yrkisfelag.

7.3. Tilmæli viðvíkjandi normering og arbeiðsstaði

Arbeidsbólkurin metir, at spurnakanningin, ið er nevnd omanfyri, eins og tøl frá samfeløgum, ið vit vanligar samanbera okkum við, vísir, at tørvur er á einum sálarfrøðingi hálva tíð. Hugsað er eisini um, at viðurskiftini í Føroyum eru soleiðis, at tann, ið settur verður, kemur at nýta lutfalsliga nógva tíð til ferðing og má arbeiða sjálvstøðugt.

Viðvíkjandi arbeiðsstaði heldur arbeidsbólkurin tó, at tað hevði verið fyrimumur um tænastran varð skipað í samstarvi við Sernámsdepilin. Arbeidsbólkurin er sannførdur um, at tað er mest gagnligt, um viðkomandi kann verða partur av einum fakligum umhvørvi, sum arbeiðir við børnum og ungum.

7.4 Kostnaður

Um tilmæli arbeidsbólksins viðvíkjandi arbeiðsstaði verður fylgt, verður mett at útreiðslurnar til løn, ferðing o.s.fr. fara at liggja um 300 tús. kr. um árið.

7.5 Eftirmering av skipanini

Til tess at meta um nýggju sálarfrøðiligu tænastruna, fyri næmingar á øllum miðnámsútbúgvingum í Føroyum, eigur Mentamálaráðið at seta ein fylgibólk, sum skal gera tilmæli til landsstýrismannin eftir 3 árum. Fylgibólkurin eigur at síggja tænastruna í mun til annan stuðul á skúla- og ungdomsøkinum, so at til ber at síggja hana í einum felags høpi.

Tórshavn, 13. desember 2004

Hans Andreas Dam Joensen
(til 1. oktober 2004)
formaður

Marjun Nielsen

Kaj Alstrup

Birgir Mortensen

Lis Helgadóttir

Fylgiskjal 1

Trivnaður millum miðnámskúlanæmingar Set bert ein kross í hvønn teig!!

1. 1 Studentaskúlin 2 HF-Skeiðið 3 Tekniski Skúlin 4 Føroya Handilskúli
2. 1 Kvennkyn 2 Kallkyn
3. Aldur: 1 15 ár 2 16 – 17 3 18-20 4 21- 25 5 26 – 30 6
Annað: ___ ár
4. Dámar tær væl at ganga á skúlanum? 1 Ja 2 Nei 3 Nøkulunda 4 Veit ikki
5. Umhugsar tú at gevast í skúlanum? 1 Ja 2 Onkuntíð 3 Nei 4 Veit ikki
6. Hevur tú ringt við fylgja við í skúlanum? 1 Ja 2 Onkuntíð 3 Nei 4 Veit ikki
7. Dugur tú væl at leggja skúlaarbeiðið til rættis? 1 Ja 2 Nei 3 Nøkulunda 4 Veit ikki
8. Kennir tú tær strongdan? 1 Ofta 2 Onkuntíð 3 Ongantíð 4 Veit ikki
9. Hvat plagar tú helst at gera, tá tú ert strongd/ur? 1 Slappa av? 2 Ballast?
3 Eta nógv? 4 Veit ikki 5 Okkurt annað _____
10. Hevur tú onkrar persónligar trupulleikar, sum gera tað ringt at koma ígjøgnum gerandisdagin? 1 Ofta 2 Onkuntíð 3 Ongantíð 4 Veit ikki
11. Hevur tú í ár verið í sera ringum lag/deprimerað(ur) : 1 Ja 2 Nei 3 Veit ikki
12. Hevur tú verið í einari kreppu: 1 Ja 2 Nei 3 Veit ikki
13. Um tú hevði havt møguleikan fyri at sleppa at tosa við ein sálarfrøðing á skúlanum um persónlig viðurskifti, hevði tú tikið av? 1 Ja 2 Nei 3 Kanska / Veit ikki
14. Hvat er –burtursæð frá ítrótti– mest umráðandi fyri teg at gera í frítíðini? Sett 3 krossar!
Vera saman við 1 Damuni/sheikinum 2 Familjuni 3 Vinfólki
4 Gera skúlating 5 Kobla frá/slappa av 6 Lesa bókur
7 Ballast 8 Lurta eftir tónleiki 9 Okkurt
annað?: _____
15. Hvønn kanst tú tosa við um persónligar trupulleikar? Sett upp til 5 krossar
1 Vinfólk 2 Mammu/pápa 3 Partnarin 4 Lærarar/lestrarveggleiðaran
5 Onnur: _____ 6 Ongan

Takk fyri!! Kaj Alstrup, Lis Helgadóttir, Birgir Mortensen, Hans Andreas Dam Joensen, Marjun Nielsen og Erik Arge.

Fylgiskjal 2

Trivnaður-kanningin: tøluni

Erik Arge og Kaj Alstrup, januar 2004.

1. v4 Dámar tær væl at ganga á skúlanum? v1 Skúla

	Ja	Nei	Nøkulunda	Veit ikki	Sum	N=
FS	57.4	3.7	37.4	1.5	100.0	326
HF	65.1	7.0	27.9	0.0	100.0	43
TS	36.6	13.1	47.7	2.6	100.0	153
FH	53.5	5.1	40.9	0.5	100.0	198
Sum	52.4	6.3	40.0	1.4	100.0	720

2. v5 Umhugsar tú at gevast í skúlanum? v1 Skúla

	Ja	Onkuntið	Nei	Veit ikki	Sum	N=
FS	2.5	31.9	62.3	3.4	100.0	326
HF	4.7	20.9	74.4	0.0	100.0	43
TS	7.9	15.1	72.4	4.6	100.0	152
FH	3.0	28.1	67.3	1.5	100.0	199
Sum	3.9	26.7	66.5	2.9	100.0	720

3. v6 Hevur tú ringt við fylgja við í skúlanum? v1 Skúla

	Ja	Onkuntið	Nei	Veit ikki	Sum	N=
FS	4.3	59.8	34.7	1.2	100.0	326
HF	4.7	60.5	32.6	2.3	100.0	43
TS	7.2	41.8	47.1	3.9	100.0	153
FH	9.0	56.3	34.2	0.5	100.0	199
Sum	6.2	55.1	37.0	1.7	100.0	721

4. v7 Dugur tú væl at leggja skúlaarbeiðið til rættis? v1 Skúla

	Ja	Nei	Nøkulunda	Veit ikki	Sum	N=
FS	11.0	34.0	53.1	1.8	100.0	326
HF	9.5	33.3	54.8	2.4	100.0	42
TS	15.8	23.7	53.3	7.2	100.0	152
FH	9.0	37.0	51.0	3.0	100.0	200
Sum	11.4	32.6	52.6	3.3	100.0	720

5. v8 Kennir tú teg strongdan? v1 Skúla

	Ofta	Onkuntið	Ongantið	Veit ekki	Sum	N=
FS	28.2	63.5	4.6	3.7	100.0	326
HF	14.0	74.4	9.3	2.3	100.0	43
TS	6.7	56.0	26.0	11.3	100.0	150
FH	15.2	69.5	11.7	3.6	100.0	197
Sum	19.3	64.2	11.3	5.2	100.0	716

6. v9 Hvat plagar tú helst at gera, tá tú ert strongd/ur? v1 Skúla

	Slappa av	Ballast	Eta nógv	Veit ekki	Okk. ann.	Sum	N=
FS	51.7	9.0	4.4	16.2	18.7	100.0	321
HF	65.9	2.4	2.4	14.6	14.6	100.0	41
TS	55.1	26.1	1.4	10.1	7.2	100.0	138
FH	63.8	11.2	2.6	14.8	7.7	100.0	196
Sum	56.6	12.6	3.2	14.5	13.1	100.0	696

7. v10 Hevur tú onkrar persónligar trupulleikar v1 Skúla

	Ofta	Onkuntið	Ongantið	Veit ekki	Sum	N=
FS	4.9	40.6	36.6	17.8	100.0	325
HF	2.3	51.2	34.9	11.6	100.0	43
TS	5.9	37.9	39.9	16.3	100.0	153
FH	6.0	35.2	39.7	19.1	100.0	199
Sum	5.3	39.2	38.1	17.5	100.0	720

8.v11 Hevur tú í ár verið í sera ringum lag/deprimerað(ur)v1 Skúla

	Ja	Nei	Veit ekki	Sum	N=
FS	36.6	48.3	15.1	100.0	325
HF	35.7	52.4	11.9	100.0	42
TS	29.6	52.6	17.8	100.0	152
FH	36.5	51.0	12.5	100.0	200
Sum	35.0	50.2	14.7	100.0	719

9.v12 Hevur tú verið í einari kreppu? v1 Skúla

	Ja	Nei	Veit ekki	Sum	N=
FS	15.1	70.1	14.8	100.0	324
HF	18.6	74.4	7.0	100.0	43
TS	18.4	61.2	20.4	100.0	152
FH	22.3	62.4	15.2	100.0	197
Sum	18.0	66.3	15.6	100.0	716

10. v13 Tosa við ein sálarfrøðing? v1 Skúla Vatnrætt prosentuering

	Ja	Nei	Kanska/Veit ikki	Sum	N=
FS	12.4	52.0	35.6	100.0	323
HF	18.6	32.6	48.8	100.0	43
TS	15.1	55.9	28.9	100.0	152
FH	17.3	40.6	42.1	100.0	197
Sum	14.7	48.5	36.8	100.0	

11. v2 Kyn v1 Skúla Vatnrætt prosentuering

	Kvennkyn	Kallkyn	Sum	N=
FS	65.5	34.5	100.0	325
HF	66.7	33.3	100.0	42
TS	11.1	88.9	100.0	144
FH	58.8	41.2	100.0	187
Sum	52.6	47.4	100.0	698

12.v4 Dámar tær væl at ganga á skúlanum? v2 Kyn Vatnrætt prosentuering

	Ja	Nei	Nøkulunda	Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	59.4	2.7	36.8	1.1	100.0	367
Kallkyn	45.3	10.0	42.6	2.1	100.0	331
Sum	52.7	6.2	39.5	1.6	100.0	698

13. v5 Umhugsar tú at gevast í skúlanum? v2 Kyn Vatnrætt prosentuering

	Ja	Onkuntíð	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	2.5	28.4	66.4	2.7	100.0	366
Kallkyn	6.0	23.5	67.2	3.3	100.0	332
Sum	4.2	26.1	66.8	3.0	100.0	698

14.v6 Hevur tú ringt við fylgja við í skúlanum? v2 Kyn V.p.

	Ja	Onkuntíð	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	4.9	59.8	33.9	1.4	100.0	366
Kallkyn	7.2	48.6	42.3	1.8	100.0	333
Sum	6.0	54.5	37.9	1.6	100.0	699

15. v7 Dugur tú væl at leggja skúlaarbeiðið til rættis? v2 Kyn

	Ja	Nei	Nøkulunda	Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	12.8	28.3	57.2	1.6	100.0	367
Kallkyn	10.3	38.1	47.1	4.5	100.0	331
Sum	11.6	33.0	52.4	3.0	100.0	698

16.v8 Kennir tú teg strongdan? v2 Kyn Vatnrætt prosentuering

	Ofta	Onkuntið	Ongantið	Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	24.4	67.7	6.3	1.6	100.0	365
Kallkyn	13.6	60.9	16.7	8.8	100.0	330
Sum	19.3	64.5	11.2	5.0	100.0	695

17.v9 Hvat plagar tú helst at gera, tá tú ert strongd/ur? v2 Kyn

	Slappa av	Ballast	Eta nógv	V. ikki	Okkurt a.	Sum	N=
Kv.k.	59.6	5.6	4.2	16.2	14.5	100.0	359
Ka.k.	52.1	20.5	2.2	12.9	12.3	100.0	317
Sum	56.1	12.6	3.3	14.6	13.5	100.0	676

18. v10 Hevur tú onkrar persónligar trupulleikar v2 Kyn v. p.

	Ofta	Onkuntið	Ongantið	Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	5.7	45.4	32.8	16.1	100.0	366
Kallkyn	4.5	32.2	44.6	18.7	100.0	332
Sum	5.2	39.1	38.4	17.3	100.0	698

19.v11 Hevur tú í ár verið í sera ringum lag/dep. v2 Kyn v. %

	Ja	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	39.2	46.3	14.4	100.0	367
Kallkyn	30.5	54.4	15.1	100.0	331
Sum	35.1	50.1	14.8	100.0	698

20. v12 Hevur tú verið í einari kreppu? v2 Kyn v. %

	Ja	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	19.8	65.0	15.2	100.0	363
Kallkyn	16.0	69.9	14.2	100.0	332
Sum	18.0	67.3	14.7	100.0	695

21. v13 Tosa við ein sálarfrøðing? v2 Kyn Vatnrætt prosentuering

	Ja	Nei	Kanska/Veit ikki	Sum	N=
Kvennkyn	18.2	39.2	42.5	100.0	362
Kallkyn	11.2	59.2	29.6	100.0	331
Sum	14.9	48.8	36.4	100.0	693

22. v4 Dámar tær væl at ganga á skúlanum? v3 Aldur Vatnrætt %

	Ja	Nei	Nøkulunda	Veit ikki	Sum	N=
15	16.7	16.7	50.0	16.7	100.0	6
16-17	60.8	2.1	36.5	0.5	100.0	189
18-20	47.2	7.2	43.8	1.9	100.0	377
21-25	53.9	10.4	34.8	0.9	100.0	115
26-30	52.0	4.0	40.0	4.0	100.0	25
Annað	80.0	10.0	10.0	0.0	100.0	10
Sum	52.2	6.4	39.9	1.5	100.0	722

23. v5 Umhugsar tú at gevast í skúlanum? v3 Aldur Vatnrætt %

	Ja	Onkuntíð	Nei	Veit ikki	Sum	N=
15	50.0	0.0	50.0	0.0	100.0	6
16-17	3.2	30.5	62.6	3.7	100.0	190
18-20	4.2	29.7	63.9	2.1	100.0	377
21-25	3.5	17.5	75.4	3.5	100.0	114
26-30	0.0	8.0	84.0	8.0	100.0	25
Annað	0.0	10.0	90.0	0.0	100.0	10
Sum	4.0	26.7	66.3	2.9	100.0	722

24. v6 Hevur tú ringt við fylgja við í skúlanum? v3 Aldur V.%

	Ja	Onkuntíð	Nei	Veit ikki	Sum	N=
15	0.0	33.3	66.7	0.0	100.0	6
16-17	1.6	61.4	36.0	1.1	100.0	189
18-20	9.5	57.9	31.2	1.3	100.0	378
21-25	3.5	40.9	51.3	4.3	100.0	115
26-30	4.0	32.0	64.0	0.0	100.0	25
Annað	10.0	60.0	30.0	0.0	100.0	10
Sum	6.2	55.0	37.1	1.7	100.0	723

25. v7 Dugur tú væl at leggja skúlaarbeiðið til rættis? v3 Aldur

	Ja	Nei	Nøkulunda	Veit ikki	Sum	N=
15	0.0	66.7	33.3	0.0	100.0	6
16-17	11.1	28.9	56.3	3.7	100.0	190
18-20	9.0	37.7	50.9	2.4	100.0	377
21-25	17.5	24.6	52.6	5.3	100.0	114
26-30	4.0	16.0	72.0	8.0	100.0	25
Annað	60.0	30.0	10.0	0.0	100.0	10
Sum	11.4	32.7	52.6	3.3	100.0	722

26. v8 Kennir tú teg strongdan? v3 Aldur Vatnrætt prosentuering

	Ofta	Onkuntíð	Ongantið	Veit ikki	Sum	N=
15	33.3	33.3	33.3	0.0	100.0	6
16-17	18.1	68.6	8.5	4.8	100.0	188
18-20	23.8	63.4	7.8	5.1	100.0	374
21-25	8.7	60.9	23.5	7.0	100.0	115
26-30	16.0	60.0	20.0	4.0	100.0	25
Annað	0.0	70.0	30.0	0.0	100.0	10
Sum	19.4	64.1	11.4	5.2	100.0	718

27.v9 Hvat plagar tú helst at gera, tá tú ert strongd/ur? v3 Aldur

	Slappa av	Ballast	Eta nógv	Veit ikki	Okkurt a.	Sum	N=
15	0.0	50.0	0.0	16.7	33.3	100.0	6
16-17	55.9	8.5	5.3	16.0	14.4	100.0	188
18-20	56.1	13.0	2.7	14.4	13.8	100.0	369
21-25	59.6	18.3	1.0	12.5	8.7	100.0	104
26-30	77.3	4.5	4.5	13.6	0.0	100.0	22
Annað	44.4	22.2	0.0	11.1	22.2	100.0	9
Sum	56.6	12.8	3.2	14.5	13.0	100.0	698

28. v10 Hevur tú onkrar persónligar trupulleikar v3 Aldur V.%

	Ofta	Onkuntíð	Ongantið	Veit ikki	Sum	N=
15	16.7	16.7	50.0	16.7	100.0	6
16-17	5.3	38.4	36.3	20.0	100.0	190
18-20	5.6	38.0	38.3	18.1	100.0	376
21-25	4.3	46.1	34.8	14.8	100.0	115
26-30	0.0	44.0	48.0	8.0	100.0	25
Annað	10.0	30.0	60.0	0.0	100.0	10
Sum	5.3	39.3	38.0	17.5	100.0	722

29. v11 Hevur tú í ár verið í sera ringum lag/dep. v3 Aldur

	Ja	Nei	Veit ikki	Sum	N=
15	33.3	50.0	16.7	100.0	6
16-17	34.4	50.8	14.8	100.0	189
18-20	37.3	48.4	14.3	100.0	378
21-25	31.0	50.4	18.6	100.0	113
26-30	28.0	64.0	8.0	100.0	25
Annað	40.0	60.0	0.0	100.0	10
Sum	35.2	50.1	14.7	100.0	721

30. v12 Hevur tú verið í einari kreppu? v3 Aldur V.%

	Ja	Nei	Veit ikki	Sum	N=
15	33.3	33.3	33.3	100.0	6
16-17	12.8	68.1	19.1	100.0	188
18-20	19.2	66.9	13.9	100.0	375
21-25	19.1	65.2	15.7	100.0	115
26-30	29.2	54.2	16.7	100.0	24
Annað	30.0	70.0	0.0	100.0	10
Sum	18.1	66.3	15.6	100.0	718

31. v13 Tosa við ein sálarfrøðing? v3 Aldur Vatnrætt prosentuering

	Ja	Nei	Kanska/Veit ikki	Sum	N=
15	0.0	50.0	50.0	100.0	6
16-17	10.0	44.2	45.8	100.0	190
18-20	15.6	52.6	31.8	100.0	371
21-25	16.5	48.7	34.8	100.0	115
26-30	16.0	28.0	56.0	100.0	25
Annað	50.0	30.0	20.0	100.0	10
Sum	14.6	48.5	36.8	100.0	717

32. . Hvat er -burtursæð frá ítrótti- mest umráðandi fyri teg at gera í frítíðini? Sett 3 krossar!

Kategorinavn	Tal	%	% av 723 spurðum
Damuni/sjeikinum	278	13.3	38.45 %
Familjuni	316	15.1	43.7 %
Vinfólki	536	25.6	72.75 %
Gera skúlatíng	157	7.5	21.7 %
Kobla frá/slappa av	282	13.5	39.0 %
Lesi bókur	36	1.7	4.97 %
Ballast	192	9.2	26.55 %
Lurta eftir tónleiki	191	9.1	26.41 %
Okkurt annað	103	4.9	14.25 %
Sum	2091	100.0	

33. Hvønn kanst tú tosa við um persónligar trupulleikar? Sett upp til 5 krossar

Kategorinavn	Tal	%	% av 723 spurðum
Vinfólk	579	39.1	80.00 %
Mammu/pápa	429	28.9	59.34 %
Partnarin	285	19.2	39.42 %
Lærarar/lestrarvegleiðaran	41	2.8	5.67 %
Onnur	94	6.3	13.00 %
Ongan	54	3.6	7.47 %
Sum	1482	100.0	

34.v5 Umhugsar tú at gevast? v4 Dámar tær væl at ganga á skúlanum?

	Ja	Onkuntíð	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Ja	0.5	15.4	82.4	1.6	100.0	376
Nei	28.3	34.8	32.6	4.3	100.0	46
Nøkulunda	3.5	39.7	53.0	3.8	100.0	287
Veit ikki	27.3	45.5	9.1	18.2	100.0	11
Sum	3.9	26.8	66.4	2.9	100.0	720

35. v5 Umhugsar at gevast? v11 Verið í sera ringum lag

	Ja	Onkuntíð	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Ja	6.0	38.5	52.4	3.2	100.0	252
Nei	1.9	16.6	79.2	2.2	100.0	361
Veit ikki	6.6	33.0	55.7	4.7	100.0	106
Sum	4.0	26.7	66.3	2.9	100.0	719

36. v5 Umhugsar at gevast? v10 Persónligar trupulleikar?

	Ja	Onkuntíð	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Ofta	16.2	48.6	29.7	5.4	100.0	37
Onkuntíð	4.2	32.0	59.2	4.6	100.0	284
Ongantíð	2.2	19.0	77.7	1.1	100.0	273
Veit ikki	4.0	24.6	69.0	2.4	100.0	126
Sum	4.0	26.7	66.4	2.9	100.0	720

37. v5 Umhugsar at gevast? v7 Dugur leggja arbeiðið til rættis?

	Ja	Onkuntið	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Ja	1.2	15.9	81.7	1.2	100.0	82
Nei	6.4	41.1	49.6	3.0	100.0	236
Nøkulunda	2.9	20.8	73.4	2.9	100.0	379
Veit ikki	8.3	12.5	70.8	8.3	100.0	24
Sum	4.0	26.6	66.4	2.9	100.0	721

38. v5 Umhugsar tú at gevast í skúlanum? v28 Ongan at tosa við

	Ja	Onkuntið	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Ongan At tosa við:	7.4	40.7	44.4	7.4	100.0	54

39. v5 Umhugsar at gevast? v13 Tosa við ein sálarfrøðing?

Loddrætt prosentuering	Ja	Onkuntið	Nei	Veit ikki	Sum
	Ja	17.2	16.1	13.1	28.6
Nei	55.2	49.5	49.3	19.0	48.7
Kanska/Veit ikki	27.6	34.4	37.6	52.4	36.8
Sum	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
N=	29	192	473	21	715

40. v2 Kyn v28 Ongan at tosa við Vatnrætt prosentuering

	Kvennkyn	Kallkyn	Sum	N=
Ja	39.2	60.8	100.0	51

41. v12 Hevur tú verið í einari kreppu? v13 Tosa við ein sálarfrøðing? (einans tey, sum hava svarað "ja", eru við)

Vatnrætt prosentuering	Verið í einari kreppu?			Sum	N=
	Ja	Nei	Veit ikki		
Ja, vil tosa við sálarfrøðing	35.9	46.6	17.5	100.0	103

42. v10 Hevur tú onkrar persónligar trupulleikar v13 Tosa við ein sálarfrøðing? (einans tey, sum hava svarað "ja", eru við)

	Ofta	Onkuntíð	Ongantíð	Veit ikki	Sum	N=
Ja	13.3	51.4	21.0	14.3	100.0	105

43. v11 Hevur tú í ár verið í sera ringum lag/deprimerað(ur) v13 Tosa við ein sálarfrøðing? (einans tey, sum hava svarað "ja", eru við)

	Ja	Nei	Veit ikki	Sum	N=
Ja	50.5	41.0	8.6	100.0	105

44. v8 Kennir tú teg strongdan? v13 Tosa við ein sálarfrøðing?

	Ofta	Onkuntíð	Ongantíð	Veit ikki	Sum	N=
Ja	31.7	51.9	13.5	2.9	100.0	104

45. v13 Tosa við ein sálarfrøðing? Ja v23 - v28: Hvønn kannst tu tosa við um persónligar trupulleikar?

V13 Tosa við ein sálarfrøðing?	105 = 100 %
Ja =	
V23 Vinfólk	82 = 78 %
V24 Mammu/pápa	63 = 60 %
V25 Partnarin	49 = 46.7 %
V26 Lærarar/lestrarvegleiðaran	13 = 12.4 %
V27 Onnur	16 = 15.2 %
V28 Ongan	8 = 7.6 %

46. v26 Tosa við lærarar/lestrarvegleiðaran v1 Skúla

Vatnrætt prosentuering

	Ja	Nei	Sum	N=
Studentaskúlin	3.4	96.6	100.0	326
HF	7.0	93.0	100.0	43
Tekniski skúlin	7.2	92.8	100.0	153
FH	8.0	92.0	100.0	200

Fylgiskjal 3

Samleika, Frítíð, Trívnaður – millum studentaskúlanæmingar Sá, M1/KA, nov. 02.

Genta Drongur Hvat er tín aldur? Gjøgnumsnitt: 17 ár 11 mdr.
16 ár 17 ár 18 ár 19 ár 20 ár 21 ár

Hvat er mest umráðandi fyri teg at gera í frítíðini? Raðfest!!

Lurta eftir tónleiki 66% (ca. 4. prioritet)
 Ballast 60% (ca. 4-5 prioritet)
 Lesa bókur 40% (ca. 6)
 Íðka ítróttur 68% (ca. 2-3)
Vera saman við Damuni/sheikinum 50% (ca. 2.)
Vera saman við Familjuni 78 % (ca. 2)
Vera saman við Vinfólki ca. 98% (1-2)
Ella okkurt annað?: Okkurt til nyttu...arbeiði / skúlatíng x 8 / kobla frá skúlanum / samkomu-ting x 2 / spæla tónleik x 2 / Guði / biltúr / / sovi, slappa av x 5 / framleiða programm, heimasíður o.t. / spæla teldu og hyggja í sjónvarp / komi út í náttúrina /

Hvássu nógvar tímar um vikuna íðkar tú ítrótt? 75% ella 50 : 4,7 tíma (gjøgnumsnitt) // 25% ella 16 : 0 t. Hví íðkar tú ítrótt? :

Tí øll míni vinfólk íðka (1%) Fyri at tapa meg (8%) Tí tað er sunt (53%)
Onnur orsök: Tí mær dámar tað, stuttligt, hyggeligt Sosialt fáa vinir
Vane Møgulig professionellur Halda vektina niðri
Kobla frá/Hava tað gott Fyri skaða Kravt/Í skúlanum
Eg skíti á tað...

Hevur tú onkrar persónligar trupulleikar, sum gera tað ringt at koma ígjøgnum gerandisdagin?

Ofta (11 %) Onkuntíð (53%) Ongantíð (34 %)

Hevur tú tær seinastu tvær vikurnar verið:

Deprimerað/ur (17 %) Í sera ringum lag? (26%) Ólukkulig/ur (10%)

Hvat plagar tú at gera tá tú ert strongd/ur?

Slappa av? (60%) Ballast? (13%) Eta nógv? (13%)

Hevur tú havt eina kreppu í pubertetinum?

Ja – 18% Nei – 36% Eg veit ikki – 45%